

Свалова Марина

кандидатка наук із
соціальних комунікацій,
доцентка кафедри журналістики
Полтавського
національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка

**ОБРАЗ ВІЙНИ У КНИЖЦІ КОСТЯНТИНА МОСКАЛЬЦЯ
«СПОРУДЖЕННЯ МОСТУ»: РОБОТА З ПУБЛІЦИСТИЧНИМ
ТЕКСТОМ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ «КРЕАТИВНОГО ПИСЬМА»**

Ефективним способом розвитку навичок креативного письма є творча робота з сучасними українськими публіцистичними текстами (зокрема – есеїстикою, репортажистикою), які відображають актуальні явища і процеси, демонструють суб'єктивні реакції та оцінки й містять різносторонній аналіз складних питань, спонукаючи до дискусії. Публіцистичні та художні засоби впливу, які використовують автори й авторки, допоможуть студентам виробити власний творчий почерк, спонукатимуть до креативних рішень на рівні змісту і форми. Так, цікавий приклад есеїстично-репортажного образу війни представляє Ольга Карі у книжці «Життя посеред життя» (2022) [2].

Медіадослідниця, письменниця й викладачка курсів креативного письма та есеїстики, авторка вправника «Не музи, а м'язи. 50 вправ із творчопису» Марія Титаренко розглядає есеїстичну творчість як своєрідний сторітелінг. На нашу думку, такий підхід до розуміння природи есеїстики, її різноманітних завдань, функцій та способів представлення авторських вражень, міркувань, рефлексій буде корисним під час вивчення курсу «Креативне письмо» й виконання творчих завдань саме в жанрі есею.

Книжка відомого сучасного українського есеїста Костянтина

Москальця «Спорудження мосту» (2023) містить публіцистично-художні рефлексії на різноманітні теми: стосунки людини й цифрового середовища, література й читання в сучасному світі, трагічні історичні події, коронавірус і карантинні обмеження, повномасштабне вторгнення російської армії. Кожен текст – це окрема історія, що розгортається за певним алгоритмом (рухати історію може будь-який компонент: теза, спогад, загальновідомий чи автобіографічний факт, деталь). Есеїстика Костянтина Москальця може бути цікавим навчальним матеріалом, адже вона вирізняється філософсько-медитативною тональністю, іронічністю, поєднанням гострої соціальної проблематики з тонким психологізмом.

Марія Титаренко, пропонуючи у вправнику написати художній есей на тему «Подорож довкола своєї кімнати», називає кілька ефективних есеїстичних прийомів та цікавих ознак: описовість, сторітелінг, сенсильність (здатність подразнювати органи чуття реципієнтів), звукопис, метафоризація тощо [3, с. 318]. Ці прийоми можна використати, запропонувавши студентам творче домашнє завдання: написати есей-рефлексію про важливість фіксування й осмислення власного досвіду переживання російсько-української війни, зосередившись на конкретній локації (кімната, дім, вулиця, місто тощо) або розширивши контекст.

Костянтин Москалець створює образ війни, удаючись до різноманітних прийомів: це і фіксація деталей, і опис через контраст, і метафоризація, й актуалізація власного життєвого досвіду. Війна стає багатограним публіцистично-художнім конструктом, у якому автор поєднує часові площини (спогади про дитинство та юність, про батьків, про власні травми й родинні трагедії), символи та метафори, важливі факти сьогодення.

Есеїстичне осмислення війни в Костянтина Москальця – дуже конкретне, у зображальному й психологічному сенсах: «У кожному

разі, війна була й залишається одним із членів нашої родини. І не тільки нашої. Вона так чи інакше заторкнула майже всіх моїх земляків, поріднила їх. <...> Мій тато все життя намагався осмислити насильницьку смерть свого батька у численних повістях та оповіданнях. І назвав мене його ім'ям – щоб рід і родова пам'ять тривали далі» [1, с. 129].

Цікавим також є есеїстичний прийом, за допомогою якого автор поєднує сенсильність (тут ідеться насамперед про візуальну та акустичну реалістичність опису) й метафоричність, змальовуючи Чернігівщину після повномасштабного російського вторгнення в лютому 2022 року: «Мости через ріки переважно підірвано. Дороги перекрито бетонними блоками і спиляними соснами. Протягом години над нами двічі пролітають крилаті ракети – низько, зі зміїним свистом. Ми не ховаємося в укриття, бо де його знайдеш серед безберегих полів? Чому бути, того не минути. Ось так виглядає моя Чернігівщина, рідна й чужа водночас, по очі закутана в маскувальну кікімору» [1, с. 320]. Студенти можуть використати цей прийом у власних художніх есеях, пояснивши на занятті його функції.

Контраст – ще один прийом, який допоможе вдало поєднати суб'єктивність (емоційність) і реалістичність опису: «Може, одна з найкращих ілюстрацій зміни, що сталася зі столицею, – невеличкий квітковий магазин на м. Лісова. Очевидно, його власники виїхали з міста ще в перші дні війни, покинувши все, як було, тільки замкнувши двері. З-за скла на нас дивляться десятки сухих троянд, еустом і хризантем. Мертві квіти у вазах без води розпачливо тягнуться до перехожих. У скляній клітці, що стала для них безшумним крематорієм і колумбарієм, зупинився час, тут панує і панує 24 лютого 2022 року» [1, с. 322].

Залучення власного досвіду – ефективний спосіб налагодити контакт із читачем, і Костянтин Москалець застосовує його для

відтворення воєнної реальності: «Моя старенька мама, як і кожної весни, садить петунії, дістає з льоху цибулини гладіолусів; дивлячись на виплекані її працьовитими руками крокуси і гіацинти, я добре розумію, що таке мужність і обов'язок бути. Мужність – це садити квіти, коли над головою летять російські ракети» [1, с. 316].

Отже, працюючи з текстами Костянтина Москальця, аналізуючи конкретні цитати, студенти можуть виконати творче завдання, використовуючи різноманітні техніки впливу на читачів, конструюючи власний образ війни, надаючи своїй історії чіткої сюжетності. У методичних рекомендаціях необхідно виділити конкретні прийоми, навести приклади з текстів і запропонувати студентам творчо осмислити ці есеїстичні прийоми. Така робота передбачає аналіз студентських есеїв на занятті, обговорення й колективне оцінювання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Москалець К. Спорудження мосту : есеї. Львів : Видавництво Старого Лева, 2023. 368 с.
2. Свалова М. Книжка Ольги Карі «Життя посеред життя» (2022): особливості створення «автобіографічного» образу війни. *Соціальні комунікації в умовах глобалізаційних процесів: стан, тенденції, перспективи* : збірник тез за матеріалами Міжнародної наукової конференції (м. Тернопіль, 16–17 червня 2023 року). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 54–56.
3. Титаренко М. Не музи, а м'язи. 50 вправ із творчопису. К. : Лабораторія, 2023. 360 с.